

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سلسله آداب اسلامي ۸

بسم الله الرحمن الرحيم

ستر عورت واجب است.

شرط ادب این است برای کسی که می خواهد غسل بکند، با چیزی عورت خود را بپوشاند چون پیامبر ﷺ فرموده است: «خداوند متعال بسیار محجوب و پوشیده است و حیاء و پوشش را دوست دارد، پس هرگاه یکی از شما خواست غسل بکند، باید عورت خود را بپوشاند». (به روایت ابوداود (۴۰۱۲) و آلبانی آن را صحیح دانسته است.)

از ارشادات رسول الله (ﷺ) این بود که هر لباسی پیدا شد می بپوشید.

دوست داشتنی ترین لباس برای پیامبر ﷺ پیراهنی بود که آستین آن مچ دستش را بپوشاند.

اگر مردان و زنان خودشان را به همدیگر شبیه کنند.

حرام است. چون از ابن عباس رضی الله عنه روایت شده است که پیامبر ﷺ بر مردانی که خود را به شکل زنان درمی آورند، و زنانی که خود را به شکل مردان در می آورند، لعنت فرستاده است. (به روایت بخاری (۵۸۸۵).)

مستحب است که شخص با لباسها و امثال آن اظهار نعمت کند. چون ابوالاحوص از پدرش روایت کرده و

می گوید: «با لباسی پست نزد پیامبر ﷺ آمدم، پیامبر فرمود: آیا تو ثروتمند هستی؟ گفتم: آری، فرمود: چه

ثروتی؟ گفتم: خداوند تعدادی شتر و گوسفند و اسب و برده به من داده است: فرمود: «وقتی خداوند مال و ثروتی به تو

بخشیده است اظهار آن نعمت و ارزش دانستن آن بر تو واجب است» (به روایت ابوداود (۴۰۶۳) آلبانی آن را صحیح دانسته است.)

کشیدن دامن بر روی زمین به نشانه غرور و تکبر،

حرام است. چون پیامبر ﷺ فرموده است: «خداوند متعال

در روز قیامت به کسی که دامانش را بر روی زمین به

نشانه تکبر می کشد، نمی نگرد». (به روایت بخاری (۵۷۸۸).)

پوشیدن لباسهایی که عکس یا صلیب روی آن کشیده

شده باشد حرام است. چون قاسم از عایشه (رضی الله عنها) روایت

کرده است که: «عایشه بالشی خرید که تصاویر روی آن

کشیده شده بود. پیامبر ﷺ جلو در آمد و وارد نشد، و

عایشه گفت: از گناهی که کرده ام توبه می کنم. سپس پیامبر

ﷺ فرمود: این بالش چیست؟ عایشه گفت: بر آن

می نشینم و به آن تکیه می دهم، پیامبر ﷺ فرمود: صاحبان

این تصاویر در روز قیامت درمانده می شوند، و به آنها

گفته می شود که چیزی که کشیده اید، زنده کنید. و ملائکه

نیز داخل منزلی نمی شوند که تصاویر در آن قرار دارد». (به

روایت بخاری (۵۹۵۷) و مسلم (۲۱۰۷).)

از عمران بن حطان نقل شده که عایشه (رضی الله عنها) گفت:

پیامبر ﷺ تمام چیزهای خانه اش را که به شکل صلیب

بود بیرون می انداخت». (به روایت بخاری (۵۹۵۲).)

پوشیدن لباسهای فاخر حرام است. چون پیامبر ﷺ

فرموده است: «کسی که در دنیا لباسهای فاخر به تن کند

در آخرت خداوند لباس ذلت به او می پوشاند». (به روایت

احمد (۵۶۳۱) و ابوداود (۴۰۳۹) و آلبانی آن را صحیح دانسته

است. (۳۳۹۹). و (ابن تیمیه رحمه الله گفته است که فخر فروشی با لباس مکروه است

که همان خود بزرگ بینی افراطی با لباس، چون پیشینیان آن را مکروه

دانسته اند. (فتاوی ۱۳۸/۲۲).)

طلا و لباسهای ابریشمی بر مردان حرام است، مگر

اینکه دلیلی داشته باشد. از علی بن ابی طالب رضی الله عنه روایت

شده است که: «پیامبر ﷺ ابریشمی را در دست راست و طلایی را در دست چپ گرفته و فرمود: این دو جنس بر مردان حرام است». (به روایت ابوداود (۴۰۵۷) و آلانی آن را صحیح دانسته است. (۳۴۲۲)).

و پیامبر ﷺ فرموده است: «کسی که در دنیا لباس شهرت و فخر فروشی بپوشد، در آخرت آن را نمی‌پوشد، و کسی که در دنیا شراب بنوشد، در آخرت آن را نخواهد نوشید، و کسی که در دنیا در ظروف طلایی و نقره‌ای بنوشد، در آخرت در آنها چیزی را نمی‌نوشد. سپس فرمود: لباس بهشتیان و شراب آنها و ظروف آنها، اینها هستند». (السلسلة الصحيحة (۲۸۴) و این که فرموده «لباس بهشتیان» به خاطر علت آوردن است. چون این لباسها بر مردان حرام است، تا روزی که به بهشت روند. به دلیل آیه (۲۳) سوره حج).

سنت این است که لباس مردان کوتاه، و لباس زنان بلند باشد.

سنت این است که لباس را از طرف راست بپوشد. (شرح صحیح مسلم، نووی (۱۳۱/۳)).

مستحب است که هنگام پوشیدن لباس جدید بگوید: «اللهم لك الحمد أنت كسوتنيه أسألك من خيره وخير ما صنع له، وأعوذ بك من شره وشر ما صنع له» (به روایت الترمذی (۱۷۶۷) و ابوداود (۴۰۲۰) و آلانی آن را صحیح دانسته است. (خداوندا، ستایش برای توست، تویی که این لباس را بر من پوشاندی، از تو خیر و برکت آن، و خیر و برکت آنچه را که برای آن ساخته شده است، می‌خواهم، و به تو پناه می‌آورم. از بدی، و بدی آنچه که برای آن ساخته شده است)).

سنت است به کسی که لباس جدید می‌پوشد بگوید:

«البس جدیداً وعش حميداً ومث شهيداً» ((الهی که همیشه) لباس جدید بپوشی و زندگی آراسته‌ای داشته باشی و با شهادت بمیری). (به روایت احمد (۵۵۸۸) و آلانی آن را صحیح دانسته است. (۲۸۷۹)).

مستحب است که لباسهای سفید پوشید، چون پیامبر ﷺ فرموده است: «لباسهای سفید بپوشید چون سفید بهترین لباس شماسست، و مرده‌های خود را با پارچه سفید کفن کنید». (به روایت ابوداود (۴۰۶۱) و آلانی گفته که صحیح است). پیامبر ﷺ از پوشیدن لباسهایی که با رنگ شیره گل معصر (کافیشه، کاجیره) رنگ شده‌اند و لباسهای کاملاً قرمز نهی کرده است، چون فرموده است: «اینها لباس کفار هستند، آنها را نپوشید». (به روایت مسلم (۲۰۷۷)).

استفاده کردن از عطر مستحب است، چون پیامبر ﷺ خوش‌بوترین مردم بود. انس رضی الله عنه می‌گوید: «هیچ ابریشم و دیبای را نرم‌تر از کف دست پیامبر ﷺ لمس نکرده‌ام، و هیچ عطر و بویی را خوشبوتر از عطر و بوی پیامبر ﷺ بو نکرده‌ام». (به روایت بخاری (۳۵۶۱)).

پیامبر ﷺ از بوی عطر خوشش می‌آمد و هنگامی که نزدیک می‌شد او را با بوی عطر می‌شناختند. پیامبر ﷺ هیچ عطری را رد نمی‌کرد. (همه را می‌پذیرفت).

پیامبر ﷺ شیشه‌ای عطر داشت که از آن استفاده می‌کرد و خود را معطر می‌گردانید. (آلانی آن را در «مختصر الشامیل» صحیح دانسته است. (۱۸۵)).

بنابر این بر مسلمان لازم است که در ارتباط با لباس نکات زیر را رعایت کند:

۱- مرد از استفاده لباس ابریشمی جدا خودداری کند، لباس ابریشمی را در هیچ قالب چه بصورت شال گردن، عمامه، جامه، شلوار و کلاه و غیره نپوشد. زیرا رسول اکرم صلی الله علیه وسلم می‌فرماید: «لباس ابریشمی نپوشید، هر کس که در دنیا ابریشم بپوشد، در آخرت از آن محروم خواهد شد». (متفق علیه). در حدیثی دیگر آمده است. رسول اکرم صلی الله علیه وسلم ابریشمی را در دست راست و طلایی را در دست چپ گرفته فرمود: «همانا این دو تا برای مردان امت من حرام هستند» در حدیثی دیگر آمده است: «لباس ابریشمی و طلا برای مردان امت من حرام هستند و برای زنان حلال می‌باشند». (ابوداود با سند حسن).

۲- لباسش چه شلوار، جامه و چادر، و غیره را از کعب قدم پائین‌تر نکند، چرا که رسول اکرم صلی الله علیه وسلم می‌فرماید: آنچه از ساق بسوی قدم، پائین‌تر باشد، در دوزخ است. و می‌فرماید: «خداوند به سوی کسی که لباسش را از روی تکبر به زمین کِش بدهد، نمی‌نگرد». (متفق علیه).

۳- هر رنگ لباس جایز است و رنگ سفید از سایر رنگ‌ها ترجیح دارد. در حدیث آمده: «الْبَسُوا الْبَيَاضَ فَإِنَّهَا أَطْهَرُ وَأَطْيَبُ وَكَفَنُوا فِيهَا مَوْتَاكُمْ» «لباس سفید بپوشید و اموات را نیز در لباس سفید کفن کنید، زیرا رنگ سفید پاک‌تر و جالبتر است». و از براء بن عازب رضی الله عنه روایت است که: رسول اکرم صلی الله علیه وسلم میانه قد

بود و من او را در یک لباس سرخ دیده‌ام، چنان زیبا بنظر می‌رسید که هیچ چیزی را زیباتر از وی ندیده بودم . و علاوه بر این در روایات آمده‌است که رسول اکرم صلی الله علیه وسلم لباس سبز بر تن کرده و همچنین از عمامه سیاه استفاده نموده است. (بخاری).

۴- جامه زن و چادرش چنان دراز باشد که قدمهایش را بپوشاند و با چادرش چهره، گردن و سینه‌اش را ستر نماید. در این خصوص آمده است:

« يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ » (الأحزاب: ۵۹).

«ای پیامبر به زنان و دختران و تمام زنان مسلمانان بگو تا چادرهای‌شان را (بر صورتها) آویزان کنند و آن را اندکی پائین بکشند». و می‌فرماید:

« وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ » (النور: ۳۱). «آنان، (زنان مؤمنه) باید چادرهای‌شان را بر سینه‌های‌شان آویزان کنند».

و عایشه رضی الله عنها می‌فرماید: خداوند زنان مهاجرات را مورد مرحمت قرار بدهد، آفرین بر آنان، وقتی این آیه « وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ ... » نازل شد، محکم‌ترین چادرهای‌شان را تکه کرده صورت‌های خودشان را پوشاندند و ام سلمه رضی الله عنها می‌فرماید: وقتی آیه

« يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ » (الأحزاب: ۵۹).

نازل شد، زلفان انصار از خانه‌ها بیرون شدند و به بسط آرامی و وقار (راه می‌رفتند) گویی کلاغ در سرشان نشسته بود، و چادرهای سطر بر سر داشتند. (بخاری).

۵- برای مردان جایز نیست که از انگشتر طلا استفاده کنند، زیرا رسول اکرم صلی الله علیه وسلم درباره ابریشم و طلا فرمود: «این دو بر مردان امت من حرام هستند» و می‌فرمود: «لباس ابریشمی و طلا برای مردان امت من حرام و برای زنان حلال قرار داده شده است»، و روایت است که رسول اکرم صلی الله علیه وسلم انگشتر طلایی را در دست یکی از مردان دید، آن را بیرون کرد و دور انداخت و فرمود: «آیا بعضی از شماها می‌خواهد پاره آتش در دست خود بگیرد ؟»، بعد از اینکه رسول اکرم صلی الله علیه وسلم از آنجا تشریف برد، یکی از حاضران خطاب به صاحب انگشتر گفت: انگشتر را بردار و از قیمت آن استفاده کن، گفت: هرگز آنچه را که رسول اکرم صلی الله علیه وسلم آنرا بیرون انداخته است من آنرا بر نمی‌دارم. (مسلم).

۶- اگر مسلمان انگشتر نقره‌ای بپوشد و روی نگین آن نام و مشخصات خود را حکاکی کند و آن را به عنوان مهر برای نامه‌ها و نوشته‌های خود مورد استفاده قرار دهد مانعی ندارد، زیرا از روایات صحیح ثابت است که رسول اکرم صلی الله علیه وسلم از انگشتر نقره‌ای که کلمه «محمد رسول الله» بر آن نقش شده بود، استفاده می‌کرد. رسول اکرم صلی الله علیه وسلم انگشتر را در انگشت کوچک دست چپ می‌پوشید. (مسلم).

۷- لباس را طوری بر بدن خود نه پیچد که نتواند، دست‌هایش را از آن بیرون بیاورد. چون رسول اکرم صلی الله علیه وسلم از چنین چیزی نهی کرده است، با یک کفش راه نرود زیرا رسول اکرم صلی الله علیه وسلم می‌فرماید: «با یک کفش راه نروید، باید هر دو کفش را بپوشید». (مسلم).

۸- مرد مسلمان لباس زنان را و زن مسلمان لباس مردان را نپوشد، رسول اکرم صلی الله علیه وسلم مردان را از مشابهت با زنان و زنان را با مشابهت با مردان منع کرده است. «لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمُخْتَلِئِينَ مِنَ الرِّجَالِ، وَالْمُتَرَجِّلَاتِ مِنَ النِّسَاءِ» «مردانی که خود را به صورت زنان و زنانی که خود را به صورت مردان در می‌آورند ملعون‌اند، هم چنین مردان که خود را مشابه زنان و زنان که خود را مشابه مردان قرار می‌دهند، ملعون‌اند». (بخاری).

۹- در پوشیدن کفش از پای راست و در بیرون آوردن از پای چپ شروع کند، در حدیث آمده است: رسول اکرم صلی الله علیه وسلم می‌فرماید: «إِذَا انْتَعَلَ أَحَدُكُمْ فَلْيَبْدَأْ بِالْيَمِينِ، وَإِذَا نَزَعَ فَلْيَبْدَأْ بِالشَّمَالِ» «در پوشیدن کفش از پای راست و در بیرون آوردن از پای چپ شروع کنید». (مسلم).

۱۰- در لباس پوشیدن از طرف راست شروع کند، از حضرت عائشه رضی الله عنها روایت است: «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ يُعْجِبُهُ التَّيْمُنُ فِي شَأْنِهِ كُلِّهِ فِي تَرْجُلِهِ وَفِي طَهْوَرِهِ وَفِي نَعْلِهِ» «رسول اکرم صلی الله علیه وسلم در تمام کارها

شروع از جانب راست را می‌پسندید، در پوشیدن کفش و لباس و در طهارت».

۱۱- هنگام پوشیدن هرگونه لباس جدید بگوید: «اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ كَسَوْتَنِيهِ أَسْأَلُكَ خَيْرَهُ وَخَيْرَ مَا صُنِعَ لَهُ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهِ وَشَرِّ مَا صُنِعَ لَهُ» (ابوداود و ترمذی).

«خداوندا تو را سپاس می‌گویم، تو این لباس را به من داده‌ای، خیر و برکت این لباس را از تو می‌خواهم، از شر این لباس به تو پناه می‌آورم».

۱۲- وقتی مسلمانی را می‌بیند که لباس نوپوشیده است، این دعا را بگوید: «الْبَسْ وَاخْلُقْ» «پوش و کهنه کن». رسول اکرم صلی الله علیه وسلم این دعا را برای ام خالد که لباس جدید پوشیده بود، گفت. (بخاری).

آداب سرمه‌کشیدن

سرمه‌کشیدن زینت زنان است، و برای مردان درمان سودمندی است. و شایسته نیست که مردان سرمه را به عنوان زینت خود استفاده کنند، و سرمه درمان چشم درد است، «بهترین سرمه‌ها، سنگ سرمه می‌باشد که چشمان را روشنی بخشیده و رشد مژه‌ها را زیاد می‌کند». (به روایت ابوداود (۳۸۷۸) و آلبانی آن را صحیح دانسته است).

سنت است که تعداد دفعات سرمه‌کشیدن به صورت مفرد باشد. (یعنی چشم راست را سه بار، و چشم چپ را نیز سه بار سرمه بکشد، یا اینکه چشم راست را دو بار و چشم چپ را یک بار و یا برعکس که جمع آنها مفرد است. و ابن حجر رحمته الله مورد اول را ترجیح داده است. (فتح الباری ۱۰/۱۶۷).

آداب مربوط به شانه‌کردن موی سر (احکام موی سر)

جایز نیست که موی سر را جز برای اعمال حج، در جهت دین، تراشید.

تراشیدن موی سر در حالات زیر مستحب است:

وقتی کافری مسلمان می‌شود، چون پیامبر صلی الله علیه و آله فرموده است: «موی کفر را از خودت دور کن و ختنه کن». (ابوداود و احمد و آلبانی آن را در «ارواء الغلیل» حسن دانسته است. (۷۹).
وقتی هفت روز از تولد نوزاد سپری شد، چون پیامبر صلی الله علیه و آله فرموده است: «هر پسری که تازه متولد شده در روز هفتم مرهون به عقیقه است که برایش ذبح کند، و او را نامگذاری کند، و موی سرش را بتراشد. (ارواء الغلیل (۱۱۶۵) و حدیث صحیح است).

اگر موهایش بسیار بلند باشد.

وقتی کسی زیبارو باشد مستحب است که سرش را بتراشد، تا منبع فتنه نشود.

مستحب است که شکل موی سر از فرق سر نصف شود: چون آخرین شکل موی پیامبر صلی الله علیه و آله اینگونه بوده است. در حالی که اهل کتاب موهایشان را فرو می‌اندازند، و مشرکان موهایشان را از وسط سر نصف می‌کردند و پیامبر صلی الله علیه و آله موی پیشانی‌اش را فرومی‌انداخت و بعد موهایش را از فرق سر نصف می‌کرد. (بخاری (۳۷۴/۱۰) فتح الباری و مسلم).

وقتی موی سر زیاد شد تبدیل به زلف می‌شود. (ابن قیم رحمته الله) در مورد موی سر می‌گوید: «وقتی موی سر بلند شد بهتر است که آن را از طرف چپ و راست به صورت زلف فرو بیندازد. وقتی موی سر تبدیل به زلف

شد فرو انداختن آن مکروه نیست. (احکام اهل الذمه ۷۵۱/۲).

فروانداختن موی سر، از شکل‌های مکروه است. (فتح (۳۷۴/۱) و شرح مسلم نووی (۹۰/۱۵)).

مستحب است که موی انسان بر صفت موی پیامبر صلی الله علیه و آله باشد. وقتی موهایش بلند می‌شد تا روی شانه‌هایش بود، و هنگامی که کوتاه بود تا نرمه گوشش بود. (المغنی (۶۵/۱)).

تراشیدن بعضی از موی سر، و ترک بعض دیگر از موها مکروه است، بخاطر حدیث ابن عمر رضی الله عنهما که از پیامبر صلی الله علیه و آله روایت کرده است: «پیامبر صلی الله علیه و آله از تراشیدن بعضی از موها، و ترک بعض دیگر نهی کرده است» (به روایت بخاری (۵۹۲۰)). و شاید این امر منجر به حرام بشود، بخاطر این حدیث پیامبر صلی الله علیه و آله که می‌فرماید: «هر کس خود را به قومی شبیه کند، خود جز آنها می‌شود». (احمد (۵۰۲/۲ و ۹۲) و آلبانی آن را در ارواء الغلیل صحیح دانسته است (۱۲۶۹)).

از برچیدن موها (هنگام سجده کردن) نهی شده است. چون پیامبر صلی الله علیه و آله فرموده است: «به ما امر شده است که بر هفت استخوان (دو استخوان انگشتان پا، دو استخوان زانو، دو استخوان کف دست و یک استخوان پیشانی (مترجم).) سجده کنیم، و لباسها و موها را برنچینیم». (بخاری).

نهی شده از اینکه مسلمان توجه زیادی به موها و شکل ظاهری آنها بکند، ولی به نظافت و زیبایی آن باید تا حدی توجه کند. چون پیامبر صلی الله علیه و آله فرموده است: «کسی که موی سر دارد باید ارزش و قدر آن را بداند و به آن رسیدگی کند». (السلسلة الصحيحة (۵۰۰)).

و هنگامی که پیامبر صلی الله علیه و آله شخص ژولیده‌ای را می‌دید

که موهایش آشفته شده بود، به او می‌گفت: «آیا جایی را پیدا نمی‌کنی که موهایت شانه کنی و روغن به آن بزنی». (السلسله الصحیحه (۴۹۳). و پیامبر ﷺ نهی کرده از اینکه هر روز موی سر را شانه کنی». (به روایت ابوداود (۳۵۰۵). مقصود این است که زیاد خود را مشغول موی سر کنی.

ثابت نشده که زیر خاک کردن موها سنت پیامبر ﷺ باشد، ولی حدیث ضعیفی وجود دارد که می‌گوید: «ناخنها و خون و موها را دفن کنی چون مرده هستند». (السلسله الضعیفه (۲۱۷۸) ولی اگر برسد که به دست جادوگران بیافتد آن را دفن کرده و یا در جایی بیندازد که دست جادوگران به آن نرسد).

موی سر از لحاظ شرعی پاک است، چون پیامبر ﷺ موی سرش را تراشید و آن را به ابوطلحه داد و گفت: «آن را میان مردم تقسیم کن». (مسلم (۱۳۰۵).

کندن موهای سفید سر به درجه حرام بودن نمی‌رسد. چون حکم باریک کردن ابروها را ندارد. چون پیامبر ﷺ فرموده است: «موهای سفید را نکنید. موی سفید هر مسلمان در روز قیامت نوری دارد که خداوند به وسیله آن حسناتش را نوشته و به وسیله آن اشتباهاتش را پاک می‌کند». (صحیح ابی داود (۳۵۳۹) و ابن ماجه (۳۷۲۱).

رنگ کردن مو سنت است ولی نه به رنگ سیاه، چون پیامبر ﷺ فرموده است: «گروهی در آخر زمان پیدا می‌شوند که با رنگ سیاه مثل لوزه (که در حلق قرار دارد) کبوترها موهایشان را رنگ می‌کنند، اینها در قیامت بویی از بهشت نمی‌برند». (صحیح ابی داود (۳۵۴۸) و آلبنی آن را در «غایه المرام» صحیح دانسته است).

فروش موها جایز نیست و نووی در المجموع گفته

است که: «فروش و بهره‌گرفتن از موی انسان و سایر اعضایش حرام است، چون انسان کرامت دارد». (المجموع (۱۴۰/۳).

برای زنان جایز است که موی سر خود را به غیر از رنگ سیاه رنگ کنند (مثل رنگهای قرمز و طلایی و زرد). ابن عثیمین (رحمته الله) گفته است که: «اصل در این مورد جایز بودن است، مگر اینکه به درجه شباهت با زنان کافر و فاسق و فاحشه برسد که این حرام می‌باشد». (الفتاوی (۱۲۰/۴).